

JACHTING

VODNÍ ZÁCHRANÁŘSTVÍ

POTÁPĚNÍ

EKOLOGIE VOD

www.nova-vodni-revue.cz

ROČ. 15, Č. 3

CENA 69 Kč

dobrá voda

ČTVRTLETNÍK * PODZIM 2012

EKO Vodník -
Prázdniny
na ostrově /2

Mare nostrum
ve všech
pádech /4

Divers
Factory /6

Po stopách
Medi 713 /10

OBSAH

Ekovodník - Prázdniny na ostrově /2

Prvá slovenská seniorská medaila /3

Mare Nostrum ve všech pádech /4

Magická Modrá - Divers factory /6

Divná ryba a krmení sasanek /7

Freediving - Češi mají bronzovou medaili /8

6. mezinárodní setkání /9

Po stopách Medi 713, prvního aqualungu

v Československu /10

Potápěč za 13 milionů /14

Vážení čtenáři /15

Potápěčské nehody /16

Lékařská komise Svazu potápěčů zve na X. ročník

semináře potápěčské medicíny do Holetína,

Od rekreačního potápění k profesionálům /17

SLOVO VYDAVATELE

Co zajímavého jste zažili o prázdninách? Tak obvykle už celé generace vyzývají učitele na základních školách děti počátkem nového školního roku, aby vyprávěly, aby o tom napsaly. Vzpomínám si, že jsem měl pro pedagogy a spolužáky každoročně připraveny zážitky z objevování fantastického a divů plného světa přírody. Toho světa, který je prakticky všude kolem, hned vedle nás.

V tomto čísle našeho časopisu je článek o prázdninách na ostrově, které pro děti už řadu let pořádají dospělí z litoměřického potápěčského klubu Kraken. Věřím, že se na ně o radu, jak takové letní dobrodružství správně uspořádat, obrátí další nápadití velcí kluci a holky.

A neobyčejná obyčejnost pokračuje. Když jsem se v dětství seznámil s vodním životem v našich sladkých vodách, jako mnoho jiných jsem slanst mořského světa v mládí poprvé zakusil v Černém a Jaderském moři. Páni, co všechno tam na mě čekalo! I z těchto našich evropských vod přinášíme zprávy.

Do třetice pro technicky založené lidičky: Nepopírám, že pokrok je krásný a v technice nadmíru zajímavý. Ale někdy neškodí, když se v překotném běhu vývoje zastavíme a ohlédneme se trochu zpátky. Co že to tenkrát před lety kolem vás prošlo a minulo vás to? Vypravte se za tím teď! Třeba napíšete podobný příběh, jako autor článku o legendární plicní automatické Medi 713.

Přeji vám krásné podzimní objevování v našem báječném světě!

Jan Eisenmann

Fotografie Mirka Bráta k článku Mare Nostrum na str. 4 - 5.

Předplatné na 1 číslo roku 2012 (69 Kč) zasílejte poštovní poukázkou na adresu redakce.

1. strana obálky: Mistryně republiky ve sportovním potápění Zuzana Svozilová. Fotografie Dušana Šurániho k článku Po stopách Medi 713 na str 10 - 13.

NOVÁ VODNÍ REVUE

dobrá voda[®]

ČTVRTLETNÍK * PODZIM 2012

Nová vodní revue, čtvrtletník pro vyznavače vody • Šéfredaktor Jan Eisenmann • Adresa vydavatele a redakce: Gnóm Eisenmann Media, s.r.o., Na Okraji 42, 162 00 Praha 6 • E-mail: eisenmann.j@seznam.cz • www.nova-vodni-revue.cz • Grafická úprava a DTP: Studio Gnóm • Tisk: Grafotechna Print • Rozšiřují společnosti holdingu PNS, a.s., Mediaprint & KAPA, soukromí distributoři a maloobchody se sportovním vybavením • Podávání novinových zásilek povolila Česká pošta, s.p., odštěpný závod Praha, č.j. nov 6493/1999 ze dne 27.4.1999 • Žádná část tohoto materiálu nesmí být přetiskována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele • Otištěné názory a stanoviska nemusí vždy vyjadřovat názory a stanoviska vydavatele • Registrováno MK ČR 7903 • Toto číslo vyšlo v říjnu 2012 • Copyright © Gnóm - Eisenmann Media, s.r.o. • Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály též na internetu • Vydavatel nepřijímá odpovědnost za tvrzení inzerentů ani autorů • ISSN 1212-0316 •

6. mezinárodní setkání zájemců o historii potápění Neustadt 2012 (SRN)

Sobota a neděle 23. - 24. 6. 2012

Již podruhé jsme se zúčastnili mezinárodního setkání společností pro historii potápění, pořádaného německou HDS v Neustadtu am Weinstrasse. Setkání bylo opět perfektně organizačně zajištěno Franzem Rothburstem, od kterého jsme obdrželi oficiální pozvání. Výbor HDS CZ rozeslal členům informaci o možnosti se tohoto setkání zúčastnit. Přihlásili se tito zájemci: Jiří Trpík, Oldřich Lukš, Jan Matoušek, František Svoboda, Jaroslav Knotek s manželkou, Miroslav Lukáš, Dušan Šuráni, Václav Kučera, Zdeněk Syrový, Tomáš Vendura, Jindřich Kadečka, Jaroslav Klepal, Jiří Roháček. Společně s námi cestovali naši hosté Franjo Zeljak z Chorvatska a Wieslaw Wachowski z Polska. Na místě jsme se setkali s delegacemi HDS z Velké Británie, Německa, Holandska, Francie, Itálie a Brazílie. Cesta nám díky dobrému počasí i náladě uběhla rychle. Ubytování předem zajistil Tomáš Vendura ve skromnějším penzionu Phillipi, který více odpovídal našim možnostem. Výhodou byla blízkost restaurace Zwackelsbrueck, kde se konalo letošní setkání a přednášky sobotního večera. Přítomné delegace uvítal Franz Rothburst a pak následovaly přednášky a projekce. Franck Guillemot Jr. z Francie účastníkům přiblížil vývoj plicní automatiky CG 45 včetně postupných konstrukčních úprav a se zdůrazněním často opomíjeného podílu Ing. Gagnana na konstrukci přístroje. Dr. Thomas Müller z Německa seznámil přítomné se stoletou tradicí nezávislých přilbových skafandrů firmy Draeger. Pan Giancarlo Bartoli z rodinné italské firmy Galeazzi seznámil posluchače s historií výroby potápěčské techniky této firmy. Jaroslav Knotek promítl video o práci pod vodou své firmy Profi Brno s.r.o., Jan de Groot z Holandska přednášel o vývoji a použití pancéřových skafandrů firmy Neufeldt a Kuhnke. Posledním přednášejícím byl Frank Werthwein s pásmem o vývoji regulátorů Scubapro. Tím byl sobotní program vyčerpán. V neděli ráno jsme již tradičně odjeli v koloně s ostatními zahraničními účastníky k jezeru Marx-Weiher, vzdálenému asi 30 km, na tradiční potápěčský blešák. Zde každý mohl uspokojit svoje tužby při ukázce svých sbírek nebo prodeji, koupí či výměně potápěčské věče. Sbirka automatik Saturn Honzy Matouška budila obdiv i závist sběratelů. K tomu se čepovalo naše české pivo, které osvěžovalo prodejce i kupce a přispívalo k dobré náladě. Také několik potápěčů s historickou výstrojí upoutalo pozornost místní veřejnosti. Odpoledne po skončení burzy jsme si odjeli do penzionu odpočinout před večerním programem. Ten byl připraven pořadateli v restauraci Schloss v krásném městečku Deidesheim poblíž Neustadtu jako v minulém roce. Po dobré večeři předseda HDS Poland Wieslaw Wachowski prezentoval téměř neznámé kyslíkové rebreathery značky Lech/ Gnom zajímavých konstrukcí v Polsku třicátých let. Po svém vystoupení pozval všechny přítomné na plánované setkání polské HDS a Marynarki Polskiej ve Gdyni spojené s otevřením nového potápěčského muzea. Večer byl zakončen promítnutím našeho videa o výrobě a umístění pozorovací podvodní kabiny na lokalitě Lomeček ve Starém Klíčově u Domažlic. Film vzbudil zaslouženou pozornost zahraničních potápěčů. Tím byl po závěrečných slovech Franze Rothbursta dvoudenní program 6. mezinárodního setkání zájemců o historii potápění uzavřen.

Návštěva firmy Haux -Life - Support GmbH (SRN)

Pondělí 25. 6. 2012

Akce naší HDS pokračovala v pondělí dopoledne po odjezdu z Neustadtu návštěvou firmy Haux sídlící v městečku Karlsbad-Itersbach. Návštěvu vyjednal díky osobním kontaktům Tomáš Vendura. Firmu založil před třiceti lety Ing. Gerhard Haux, který předtím působil dlouhá léta u firmy Draeger. V současné době patří tato stoprocentně rodinná firma se 150 zaměstnanci k absolutní špičce ve svém oboru. Firma vyrábí unikátní hyperbarické komory a zařízení pro medicínu, saturační potápění, záchranáře a důlní zařízení. Výrobky vyváží do celého světa. Kromě jiného i do České republiky pro potřeby hasičů, armády a zdravotnictví. V jejich školicím středisku se nás ujal Ing. René Grünitz a seznámil nás s historií firmy; poté jsme absolvovali důkladnou prohlídku s výkladem všech výrobních prostor a firemního muzea. Na závěr se s námi setkal i syn zakladatele firmy pan Torsten Haux, který firmu v současnosti vede. Blíží informace o firmě a jejích výrobcích na www.hauxlifesupport.de.

Jelikož nás návštěva této firmy zabývající se konstrukcemi potápěčských zařízení tak zaujala, odložili jsme z časových důvodů plánovanou návštěvu technického muzea v Sinsheimu na příští rok.

Jarda Klepal
Fotografie Dušan Šuráni

Přátelské posezení v restauraci Zwackelsbrueck.

Burza se starým potápěčským vybavením.

U Hauxe - výstava techniky, společné foto (dole).

PO STOPÁCH MEDI 713, prvního aqualungu v Československu

Je zvláštní, je unikátní... A přestože už se v současnosti skrývá pod pomyslnou vrstvou prachu, sklízí nadále velký obdiv všech zasvěcených. Seznamte se – toto je první průmyslově vyráběný potápěčský přístroj Medi 713.

Světlo světa spatřil ve druhé polovině padesátých let minulého století v bývalé NDR, přesněji v továrně VEB Medizintechnik v Lipsku. Brzy poté se měl fenomén „Mediny“ přestěhovat také k nám do Československa, aby našel své využití v začínajících klubech a kroužcích sportovního potápění v rámci bývalého Svazarmu. A jak její československý příběh vlastně začal?

Začátky amatérského potápění

V letech 1955–1958 vznikaly první kroužky a kluby potápění, avšak neexistovala žádná průmyslová produkce československé potápěčské techniky. Tuzemské trhy tehdy nedisponovaly žádnou potápěčskou automatikou, kyslíkovým přístrojem či přístrojem s otevřeným okruhem vhodným pro masové potápění.

V těchto prvních amatérských skupinách potápění si tamní nadšenci sami vyráběli různá „technická zařízení“ a automatiky, které jim umožňovaly aspoň na krátkou dobu podívat se pod hladinu jezer, lomů a řek. Dvouhadicové automatiky z leteckého regulátoru KP-14 (KP-18) v MIG-15,

jednohadicové automatiky z automobilových klaksonů (také u nich byl využit letecký redukční ventil) – to všechno vyšlo z jejich pozoruhodných „dílů“. O mnoha těchto průkopnických potápění v Československu a jejich „výtvorech“ se již na stránkách našeho časopisu psalo.

Až v roce 1958 byli na pokyn Ústředního výboru Svazarmu vysláni první potápěči do kurzu v bývalé NDR. Vladimír Král z Karlových Varů vzpomíná, že do kurzu byli vybráni Ing. Jaroslav Dvořák z Prahy, Viktor Zajíček z Mělníka, MUDr. Karol Macoun z Prahy a kpt. Stanislav Těšinský za MNO z Velitelství ženijního vojska. Tito muži se pak vrátili s instruktorským oprávněním pro potápění se vzduchovým přístrojem, které uděloval GST (Gesellschaft für Sport und Technik coby obdoba našeho Svazarmu – pozn. aut.).

Právě Vladimír Král se pak v září 1958 zúčastnil v lipské VEB Medizintechnik proškolení na kyslíkový rebreather Medi-Nixe.

V následujícím roce pak překročilo československé hranice 10 kusů Medi 713 a 5 kusů Medi-Nixe. První průmyslově vyráběné potápěčské přístroje na stlačený vzduch Medi 713 byly tady, aby našly využití v klubech a kroužcích potápění a branného vodáctví.

První kurzy s Medi 713 v roce 1959 – archiv J. J. Dvořáčka.

Vlasta Blažek (první zprava) vede výcvik nových adeptů potápění s Medi 713 – archiv V. Blažka.

Československá historie „Mediny“

Invaze přístroje do zdejších luhů a hájů propukla naplno. Ještě v roce 1959 byl ve Mšeně u Mělníka zorganizován premiérový kurz federálních instruktorů potápění, jehož se zúčastnilo dvacet frekventantů z celé republiky – bratři Beránkové, Milan Kříž z Ostravy, Bohuslav Zíka z Plzně, Vladimír Král z Karlových Varů, Josef Mergl, Vašek Rott z Prahy a další dnes již legendy a pamětníci československého potápění. Nechyběl ani tehdejší tajemník sekce potápění a branného vodáctví ÚV Svazarmu pplk. Gazdík. Při kurzu samozřejmě posloužily právě přístroje Medi 713, a vznikl tak základní instruktorský kádr pro organizované potápění.

V roce 1960 nakoupil Svazarm z NDR další zhruba stovku kusů Medi 713 (přesný počet dnes nelze zjistit) a deset kyslíkových rebreatherů Medi-Nixe. Tyto přístroje byly postupně přidělovány do vznikajících svazarmovských klubů a kroužků. Z jednotlivých krajů vyšlo 25 zájemců pro další kurz potápění, který se konal v zatopeném lomu u Hříměždic. Podobné kurzy se pak odvíjely i v dalších lokalitách. Klubům a kroužkům, ve kterých absolventi kurzů působili, byl přidělen jeden nebo dva přístroje Medi 713.

Prokazatelně se z Medi 713 těšili členové pražských klubů, sportovní potápěči v Českých Budějovicích a Písku, a také nadšenci z Klubu branného vodáctví v Třeboni. Jeden přístroj (mluví se i o dvou) byl přidělen na Slovensko, a to do Trenčína. (Já sám jsem začal s potápěním v roce 1960 v Šuranech, ale o Medi 713 jsem v té době ani neslyšel. Až později, když se mi dostala do rukou první čísla časopisu Poseidon, jsem se dočetl, že takový přístroj existuje – pozn. aut.)

Medi 713 měl o své využití v potápěčských kroužcích jaksepatří postaráno. Hovoří o tom i Vlastimil Blažek, zakladatel potápěčského klubu Neptun v Českých Budějovicích a jeden z prvních instruktorů potápění v jižních Čechách: „O jeden přidělený přístroj se dělilo deset potápěčů,“ vzpomíná. „Když prováděli výcvik v malém krytém českbudějovickém bazénku, jeden potápěč se po dvou až třech minutách vynořil, a už tam na přístroj čekal další adept.“ I z těchto slov vyplývá, že snad ani nešlo o výcvik, ale spíše potápěčský křest. Ostatně podobná situace panovala i přímo v NDR v sekcích a klubech zmiňované GST.

Nedá se snad mluvit ani o tom, že by potápění s „Medinou“ bylo vždy bezpečné. Důvod? Kontrolní manometr byl umístěn přímo na regulátoru, a tak kontrolu tlaku v láhvích pod vodou šlo provádět pouze ve dvojici.

Potápěčský unikát

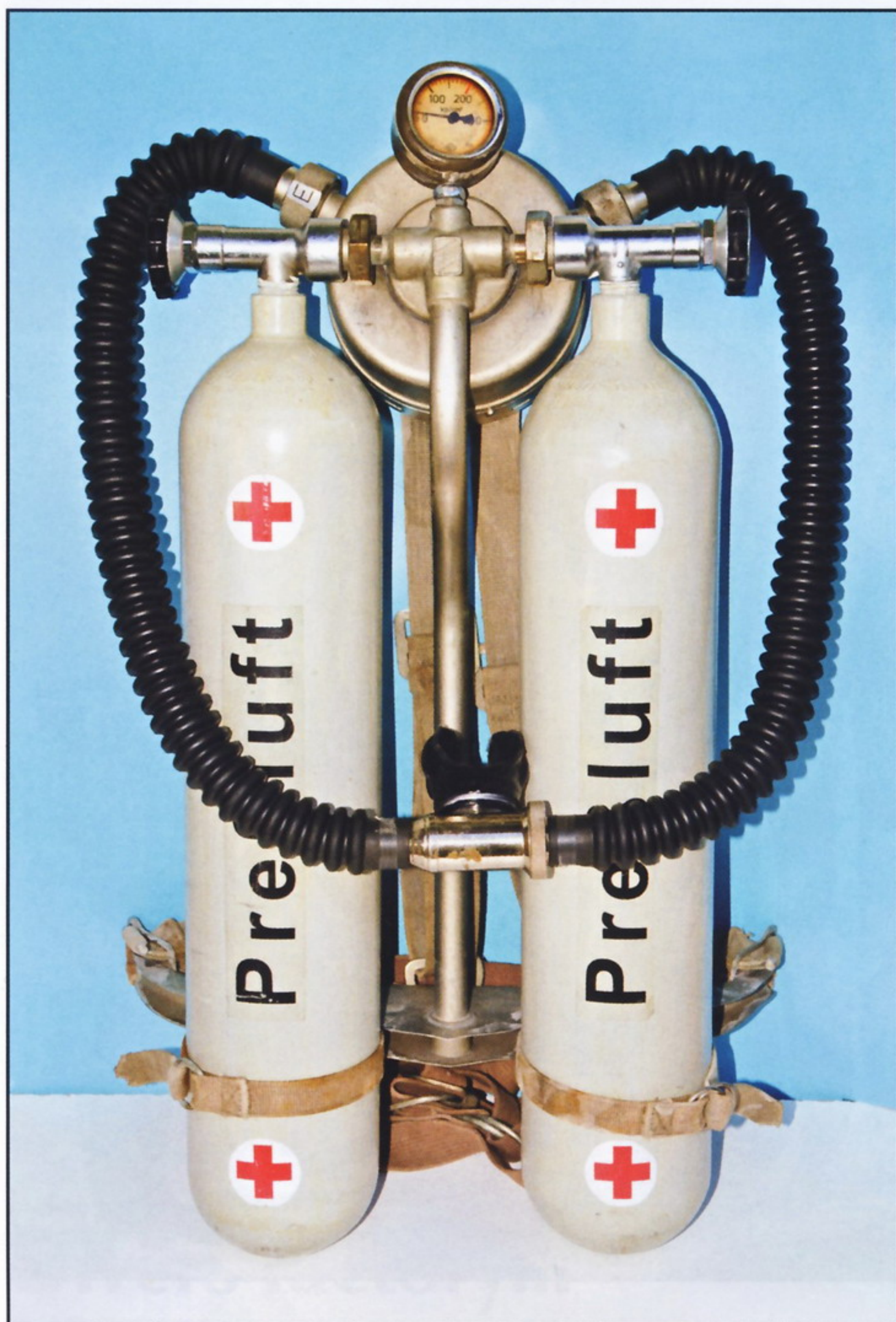
Zastavme se na chvíli u jeho technických parametrů. Z tohoto hlediska je totiž Medi 713 mezi ostatními opravdovým unikátem. Jednak tím, že je automatika pevně spojena s klostrou přístroje, a také proto, že při plnění musely být láhve od přístroje odpojeny. U jiných typů potápěčských přístrojů (např. ruské či později československé produkce, např. PL-40) se plnění láhví provádělo samostatným připojením.

Ocelové láhve byly připojeny k vysokotlakému spojovacímu potrubí s automatikou a manometrem. Na trubkové konstrukci byly připevněny popruhy pro umístění přístroje na záda potápěče (viz obrázky). Výrobou prošlo několik prototypů přístrojů, z nichž každý prošel určitým vylepšením.

V ústence prvního prototypu modelů 713 ještě nebyly vestavěny ventily. Dýchání pod vodou to tím značně znesnadňovalo – při dýchání s partnerem z jednoho přístroje při řešení krizových situací proudila do hadic voda. Proto přibyl do nádechové části ústenky ventil. Její konstrukce byla jednodušší, tedy se snadněji vyměnitelným opotřebovaným ventilem v nádechové části. Od roku 1960 byl vyráběn model 713A. U něj prošla proměnou trubková konstrukce, a to zejména v její dolní části. Krátce před koncem výroby modelu 713A – v roce 1968 – byl vsazen ventil také do výdechové části ústenky.

K přístroji se dodávala přenosná brašna, která obsahovala kromě vlastního přístroje 1 pár ploutví, potápěčské brýle s nosnou svěrkou, přepouštěcí zařízení, otevřený klíč 32, těsnící kroužky a návod k obsluze.

Plnicí tlak lahví byl u modelu 713A zvýšen z 15 MPa na 20 MPa. K automatické se mohly přišroubovat čtyř-, pěti- nebo šestilitrové láhve se stlačeným vzduchem, a tím se prodloužila doba ponoru. Přesto byl tento přístroj schválen k potápění do hloubky patnácti metrů. Byl vybaven jednostupňovou automatikou s otevíráním ventilu po tlaku vzduchu. Právě to ho také činí výjimečným, vždyť v té době byly klasické jednostupňo-

Model 713 A – archiv autora.

vé automatiky (po vzoru francouzské automatiky „Mistral“) nebo první stupně dvouhadicových dvoustupňových automatik konstruovány většinou s otevíráním proti tlaku vzduchu. Medi 713A byl dodáván v barvách kladívkově zelené, šedé nebo v matném chromu podle přání zákazníka. Podle prosincového vydání časopisu Pracovník Svazarmu z roku 1962 se přístroj u nás také prodával za 1 800 Kč. V bývalé NDR našel využití také v hasičských sborech, vodní záchranné službě a jiných organizacích.

Hra s čísly

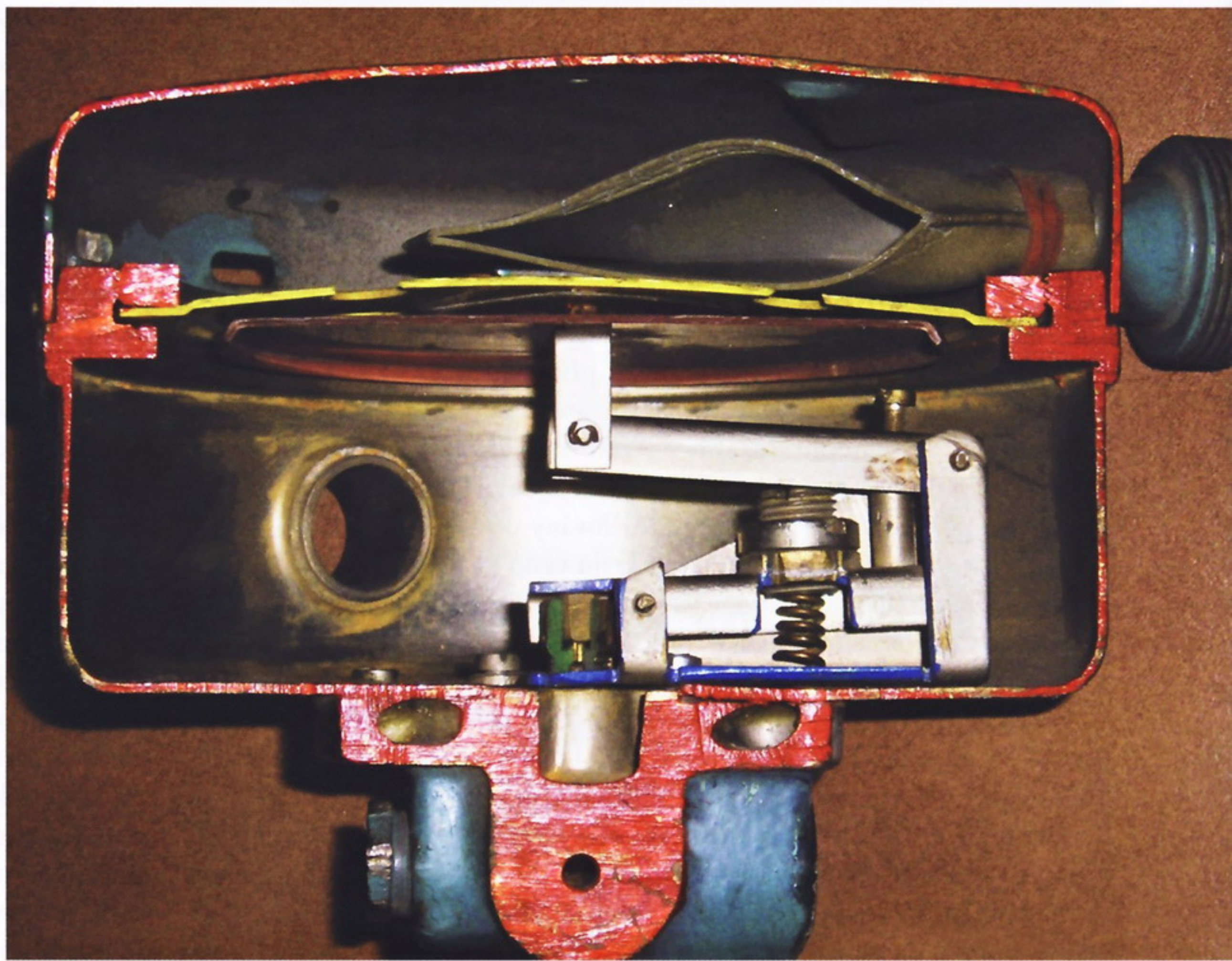
A jak je to s čísly jednotlivých modelů „Mediny“, kterým chybí určitá posloupnost? Záhada? Ale kdepak, vysvětlení je nakonec vcelku prosté...

Mezi jednotlivými prototypy přístrojů šly do výroby ověřovací série. V každém dalším roce dostaly funkční prototypy novou sérii čísel. A některé série nebyly vůbec vyrobeny. Tím lze vysvětlit, že ačkoliv se podle neověřených údajů dostalo do oběhu zhruba 900 kusů obou modelů, na konci jeho výroby nesly přístroje modelu 713A například výrobní číslo 1357. Model 713 byl vyráběn do roku 1959. K tomuto datu se dostalo z továrny do prodeje zhruba 210 kusů. V následujícím roce už začala výroba modelu 713A a definitivně ukončena byla v roce 1968.

Střežený „klenot“

Sehnat v České republice alespoň část „Mediny“ bylo a je téměř nemožné. Pouze několik milovníků staré potápěčské techniky střeží ve svých sbírkách její komponenty, přesněji samotnou automatiku, rám s lahvemi, případně celý přístroj. Jeden kompletní přístroj je součástí sbírky Národního technického muzea.

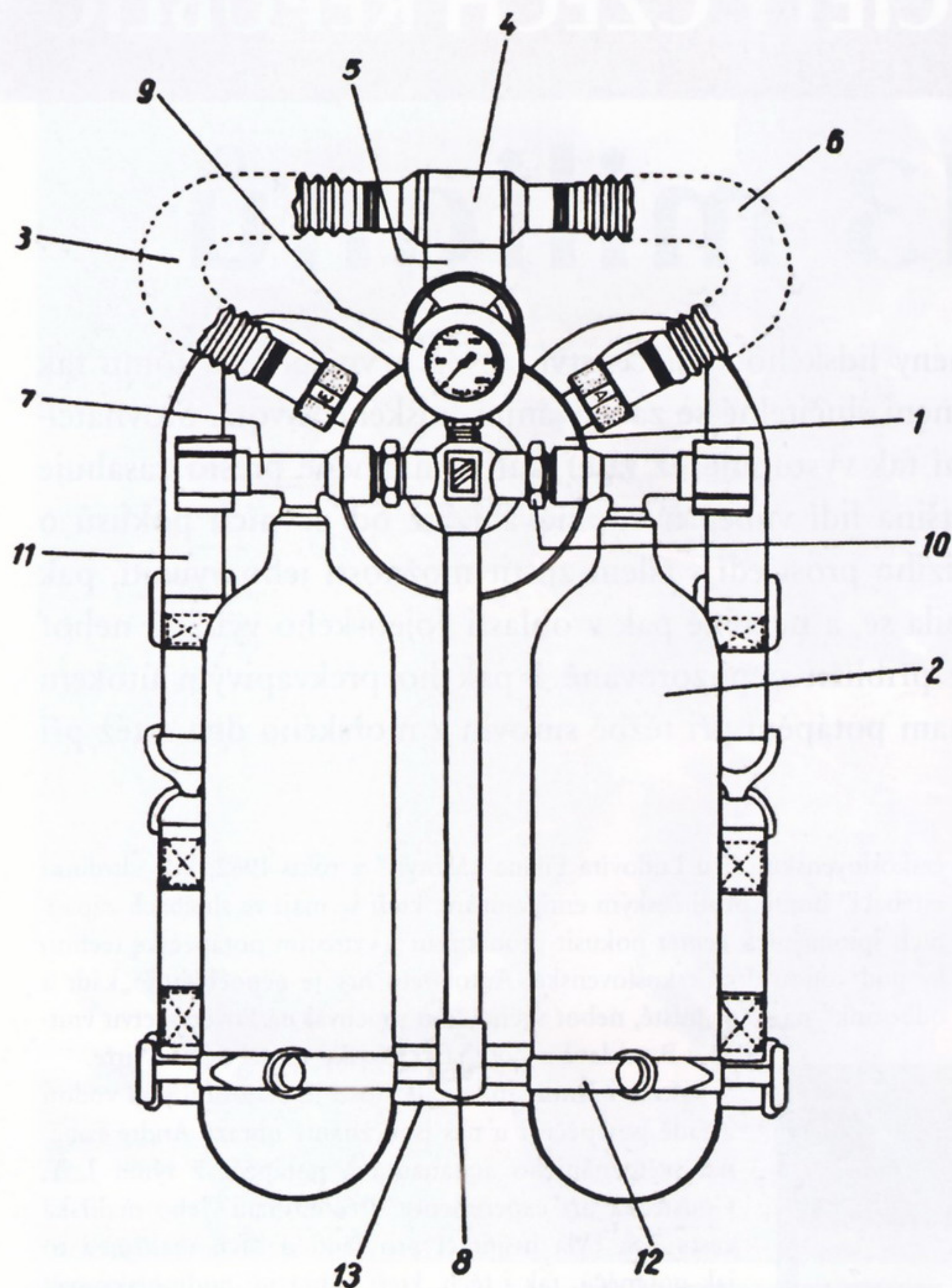
Vlny zapomnění začaly Medi 713 omývat v letech 1962 až 1963, kdy byla nahrazena přístrojem Rekord s automatikou AV-1, později AV-2. To už je ale jiná historie, jiný příběh...

Řez automatikou s pákovým mechanismem – z CD „Potápěčské přístroje a automatiky“ Petra Katze.

Slovo autora

Přístroj Medi 713 jsem si přál mít ve své sbírce, a případně s ním i zamířit pod hladinu. Sehnat byt' jen dokumentaci či fotografie z potápění s ním bylo ale po padesáti pěti letech od jeho „narození“ neuvěřitelně obtížné. Nejen u nás, ale i v Německu. Obrátil jsem se na několik německých

1. Automatika
2. Ocelové láhve
3. Nádechová hadice
4. Ústenka
5. Náustek
6. Výdechová hadice
7. Ventil láhve
8. Zádová konstrukce
9. Manometr
10. Připojovací šroub G5/8"
11. Popruh
12. Upínací popruh láhve
13. Břišní pás

Technické údaje:

Hmotnost přístroje
bez láhví 3,5 kg
Hmotnost přístroje
s naplněnými
láhvemi 11,7 kg
Hmotnost kompletního
přístroje s přenosnou brašnou
a s příslušenstvím 14,0 kg

Schéma Medi 713 – z knihy Klingbeil/Kühlman - Sporttauchen.

Potápění s „Medinou“ – archiv autora.

Před zanořením v zatopeném lomu u Sedlčan – archiv Jaroslava Klepala.

přátel, vyhledal zdejší pamětníky a napsal desítky e-mailů, ve kterých jsem prosil o jakoukoliv informaci o přístroji.

Po svízelném pátrání se mi nakonec podařilo „Medinu“ sehnat od jednoho sběratele v Německu. Kompletní a v dobrém stavu. Stačilo drobné seřízení a po více než půl století existence byla plně provozuschopná.

Poprvé jsem mohl přístroj vyzkoušet ve volné vodě při společném potápění s Jardu Klepalem v zatopeném lomu u Sedlčan. Lilo jako z konve, to nás ale od ožívování minulosti nemohlo odradit. Jarda si vzal sedmilitrovou láhev s automatikou československé výroby Saturn, já přístroj Medi 713, a šlo se do vody. Očekával jsem, že dýchání pod vodou bude snazší. Jenže automatika přístroje není vybavena ejektorem pro snížení nádechového odporu. Potápění bylo obdobné, jako s prvními automatikami československé výroby.

Ať tak či tak, tehdy jsem si splnil jedno ze svých velkých přání...

Poděkování

Každá informace o přístroji Medi 713 pro mne měla cenu zlata. Proto bych chtěl poděkovat německým sběratelům potápěčské techniky Franzovi Rothbrustovi z Neustadtu/Wstr., Friedrichu Högnerovi z Ludwigsfelde a Lotharovi Sevekemu z Drážďan, ale především dlouholetým potápěčům Vladimíru Královi z Karlových Varů, Ing. Josefu J. Dvořáčkovi z Ostravy, Petru Katzovi ze Sydney, Ing. Oldřichu Lukšovi z Neratovic, Ing. Jiřímu Slabému z Tábora a Vlastimilu Blažkovi z Českých Budějovic, kteří stáli u zrodu masového potápění v Československu.

Použitá literatura: Klingbeil/Kühlman - Sporttauchen, Verlag Sport und Technik, Berlin 1958, S. 113-115, a připravovaná publikace s pracovním názvem „Dějiny čs. potápění“, kterou zpracoval Ing. J. J. Dvořáček, a prospekt Medi Pressluft Tauchgerät 713, Lipsko.

Fotografie z archivů autora, V. Blažka, J. J. Dvořáčka, J. Slabého a z CD „Potápěčské přístroje a automatiky“ Petra Katze.

Dušan Šuráni (dusan.surani@seznam.cz)

<http://www.vsc-ds.cz/>

www.nova-vodni-revue.cz 13